

Якимчук Владислав Юрійович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії внутрішніх
справ

Науковий керівник: старший викладач
кафедри кримінального права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук **Симоненко Н. О.**

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ОСОБИ

Проблема кримінальної відповідальності за злочини, пов'язані із сексуальним насильством в Україні набула значної актуальності і боротьба з цим негативним явищем є одним із першочергових завдань держави. У зв'язку з цим дана проблема свідчить про актуальність дослідження статевих злочинів.

Дослідженню різних аспектів так званих статевих злочинів у кримінально-правовій літературі приділяється значна увага. Це, безперечно, правильно, бо такі посягання загрожують не тільки статевим відносинам між людьми, але й створюють небезпеку для життя і здоров'я осіб. Так, розбещення неповнолітніх здатне викликати у потерпілих від цього злочину різні статові збочення, а передчасний (до досягнення шістнадцятирічного віку) вступ у статевий зв'язок може завдати серйозної шкоди здоров'ю неповнолітньої особи [4, с. 122].

Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості – це сукупна назва злочинів, які пов'язані із задоволенням статевої потреби у формах, що грубо порушують встановлений у суспільстві порядок статевих відносин, основні принципи статевої моральності і, які заподіюють шкоду здоров'ю і достоїнству громадян. Адже принципи статевої моральності відображають пануючі в суспільстві погляди на умови і характер статевих відносин [2, с. 420].

До злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, норми про відповідальність яких об'єднанні в розділі IV Особливої частини КК України, віднесені:

- згвалтування (ст. 152);
- сексуальне насильство (ст. 153);
- примушування до вступу в статевий зв'язок (ст. 154);
- статові зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155);
- розбещення неповнолітніх (ст. 156) [1].

Аналіз статистичних даних свідчить про доволі високу кількість вчинюваних сексуальних злочинів. Так, у період з 2010 по 2018 роки їх

щорічно реєструвалося близько 2000 фактів (у 2010 р. – 1947 злочинів, у 2018 р. – 1995 злочинів).

Згідно із сучасною статистикою, розкриття злочинів проти статевої свободи перебуває на дуже низькому рівні, що свідчить про те, що 2/3 посягань на статево свободу та статево недоторканність особи залишаються не розкритими або тяжкість покарання не співвідноситься з тяжкістю діяння. Ухвалення конвенції Ради Європи призвело до прийняття Законів України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII і від 14 березня 2018 р. № 2334-VIII, на підставі яких внесено серйозні зміни до розділу IV Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України. Законодавчі нововведення вимагають виваженого наукового осмислення, зокрема, в аспекті з'ясування того, наскільки вдало Україною виконано міжнародно-правові зобов'язання й рекомендації.

Проаналізувавши низку нормативних актів, думок учених і практиків, можна зауважити, що одним із нововведень є закріплення в Законі України від 6 грудня 2017 р. № 2227-VIII гендерно-нейтральних визначень зґвалтування (ст. 152 КК України) і відмінного від нього сексуального насильства (ст. 153 КК України), у яких природні біологічні відмінності між чоловіком і жінкою до уваги не беруться. За деяких обставин обман може бути розцінено як спосіб учинення злочину, передбаченого ст. 152 КК України. Щодо перспектив реформування, то варто наголосити на тому, що Законом України від 14 березня 2018 р. ст. 155 КК України викладена в новій редакції, згідно з якою злочином визнаються статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Якщо в минулій редакції КК України насильством визнавалося лише фізичне, то тепер використання винним матеріальної або службової залежності потерпілої особи та погрози знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої особи чи її близьких родичів або погрози розголосити відомості, що ганьблять її чи близьких родичів, розглядається як кваліфікуючі й особливо кваліфікуючі ознаки [3, с. 205]. Проте, враховуючи сучасні реалії, найкращим напрямом реформування системи злочинів проти статевої свободи і статевої недоторканності особи була б відсутність будь-якого реформування.

Злочини, передбачені розділом IV, мають своїм об'єктом статево свободу особи (зґвалтування, сексуальне насильство, примушування до вступу в статевий зв'язок) або статево недоторканність неповнолітніх (статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку). Пленум Верховного Суду України в постанові «Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини» від 27 березня 1992 р. № 4 зазначив, що зґвалтування є тяжким злочиним, за вчинення якого

законом передбачена сувора кримінальна відповідальність. Кримінологічній характеристиці звалтування властиві риси інших насильницьких злочинів, однак вона має і свої особливості, опосередковані сексуальною мотивацією діяння, що відносяться до безпосереднього об'єкта посягання, способів вчинення злочину, особистості гвалтівника тощо [5, с. 118]. Інші статеві злочини також становлять підвищену суспільну небезпеку. Тому забезпечення правильного застосування законодавства при розгляді справ цієї категорії є одним із важливих завдань судів.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зауважити, що на даний час в українському суспільстві проблема сексуального насильства є, і вона є гострою.

Глибокі соціально-економічні, правові й психологічні зміни, що відбулися в Україні, викликали в певній частини населення почуття всюдозволеності, правового нігілізму, зниження моральних критеріїв і, відповідно, призвели до кількісного та якісного зростання статевих злочинів.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25. Ст. 131.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / За заг. ред. В. Г. Гончаренко, П. П. Андрушка. К. : Форум, 2005. Книга 1. 750с.
3. Хоменко М. Злочин проти статевої свободи і статевої недоторканності особи: особливості законодавчого регулювання сьогодні / М. Хоменко // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 11. –С. 205-210.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: навч. посіб. / П.П.Михайленко, В. В. Кузнецов, В. П. Михайленко, Ю. В. Опалинський. –К. : СПД Карпук С. В., 2006. 440 с.
5. Катеринчук К. В. Характеристика «інших насильницьких дій» у злочинах проти здоров'я особи / К. В. Катеринчук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 117–124.